२७

बार्हस्पत्यो भरद्वाजः।इन्द्रः, ८ अभ्यावर्ती चायमानः (दानं)। त्रिष्टुप्

किमस्य मदे किम्वस्य पीताविन्द्रः किमस्य सख्ये चकार।
रणा वा ये निषदि किं ते अस्य पुरा विविद्रे किमु नूतनासः॥ ६.०२७.०१

अस्य- एतस्य सोमस्य रसे। मदे- हर्षे। किम्। अस्य पीतौ- रसानुभूतौ। किम्। इन्द्रः। अस्य- एतस्य रसस्य। सख्ये- मैत्र्याम्। किम्। चकार- अकरोत्। अस्य- एतस्य। निषदि- सदने। रणा- रममाणाः। पुरा- पुराणाः। नूतनासः- नूतनाः। किम्। विविद्रे- लब्धवन्तः॥१॥

सदस्य मदे सद्वस्य पीताविन्द्रः सदस्य सख्ये चकार।
रणा वा ये निषदि सत्ते अस्य पुरा विविद्रे सदु नूतनासः॥ ६.०२७.०२

अस्य। एतस्य रसस्य। मदे- हर्षे। सत् चकार। अस्य पीतौ- रसानुभूतौ। सत्। इन्द्रस्य। अस्य- रसस्य। सख्ये- मैत्र्याम्। सत् चकार। अस्य- रसस्य। निषदि- सदने। रणाः- रममाणाः। पुरा- पुराणाः। नूतनासः- नूतनाः। ते- त्वत्तः। सत्। विविद्रे- लेभिरे॥२॥

नहि नु ते महिमनः समस्य न मघवन्मघवत्त्वस्य विद्म।
न राधसोराधसो नूतनस्येन्द्र नकिर्ददृश इन्द्रियं ते॥ ६.०२७.०३

ते- तव। समस्य- समस्तम्। महिमनः- महिमानम्। न। विद्म- जानीमः। मघवन्- हे सम्पद्वन्। मघवत्त्वस्य- ते लक्ष्मीं न जानीमः। नूतनस्य- अभिनवाम्। ते- तव। राधसोराधसः- संसिद्धिम्। न जानीमः। इन्द्र- परमेश्वर। ते- तव। इन्द्रियम्- ईशनशक्तिम्। नकिः- न कोपि। ददृशे- अपश्यत्॥३॥

एतत्त्यत्त इन्द्रियमचेति येनावधीर्वरशिखस्य शेषः।
वज्रस्य यत्ते निहतस्य शुष्मात्स्वनाच्चिदिन्द्र परमो ददार॥ ६.०२७.०४

येन। वरशिखस्य- उत्कृष्टस्य। शेषः- अंशभूतस्त्वम्। अवधीः- वृत्राणि हतवान्। त्यत्- तत्। एतत्। ते- तव। इन्द्रियम्- ईशनम्। अचेति- ज्ञायते। इन्द्र- परमेश्वर। परमः- श्रेष्ठः सन्। निहतस्य- प्रेरितस्य। वज्रस्य। शुष्मात्- बलात्। स्वनात्- शब्दात्। ददार- वृत्राणि विदारितवान्॥४॥

वधीदिन्द्रो वरशिखस्य शेषोऽभ्यावर्तिने चायमानाय शिक्षन्।
वृचीवतो यद्धरियूपीयायां हन्पूर्वे अर्धे भियसापरो दर्त्॥ ६.०२७.०५

वरशिखस्य शेषः- उत्कृष्टांशः। इन्द्रः। अभ्यावर्तिने- प्रपन्नाय। चायमानाय- सत्सङ्घातकृते। चिङ् चयने। शिक्षन्- यच्छन्। वधीत्- वृत्राणि नाशितवान्। यत्- यदा। हरियूपीयायाम्- प्राणयामसम्बन्धिभावनायां सत्याम्। हरीणां प्राणाश्वानां यूपेन बन्धेन सम्बन्धिता हरियूपीया। वृचीवतः- उच्छेदकानिति वैदिककोशः। हन्- चित्तस्य अप्रज्ञाभागे वासनामयेऽवधीत्। तदा। पूर्वे अर्धे- पूर्वभागे। चित्तस्य प्रज्ञाभागे। अपरः- योऽन्य आगतः अप्रज्ञाभागात् स वृत्रः। भियसा- भीत्या। दर्त्- दीर्णोऽभवत्। ज्ञातावरणादज्ञातावरणं बलवत्तरं रोगवत्। अज्ञातावरणनाशे प्राप्तेऽस्माकं स्थितिः कथं भवेदिति ज्ञातावरणं दीर्णमभवत्। अथवा अज्ञातावरणं ज्ञातावरणकारणम्। कारणनाशेन कार्यनाशः स्वयमभवत् यथा रोगकारणनाशेन रोगनाशः। आत्मा यक्ष्मस्य नश्यतीति श्रुतेः॥५॥

त्रिंशच्छतं वर्मिण इन्द्र साकं यव्यावत्यां पुरुहूत श्रवस्या।
वृचीवन्तः शरवे पत्यमानाः पात्रा भिन्दाना न्यर्थान्यायन्॥ ६.०२७.०६

इन्द्र- परमेश्वर। पुरुहूत- बहुभिराहूत। श्रवस्या- कीर्तिकामाः। वृचीवन्तः। शरवे- त्वां हिंसितुम्। पत्यमानाः- सरन्तः। पात्रा- पात्राणि रसोपलब्धिस्थानानि प्रतीकभूतानि। भिन्दानाः- भिन्दन्तः। त्रिंशच्छतम्- प्रभूताः। वर्मिणः- कवचभृतः। साकम्- युगपदेव। यव्यावत्याम्- वीरभूम्यामिति वैदिककोशः। न्यर्थानि- अनर्थमेव। आयन्- प्रापुः। नष्टप्राया अभवन्॥६॥

यस्य गावावरुषा सूयवस्यू अन्तरू षु चरतो रेरिहाणा।

स सृञ्जयाय तुर्वशं परादाद्वृचीवतो दैववाताय शिक्षन्॥ ६.०२७.०७

यस्य। गावौ- गन्तारौ अश्वौ प्राणतुरगौ। अरुषा- रोचमानौ। सुयवस्यू- भोगकामौ। रेरिहाणा- लेलिहानौ। अनुभवन्तौ। अन्तः। सु- सुष्ठु। चरतः। सः- असाविन्द्रः। दैववाताय- दिव्यप्राणाय। वृचीवतः- उच्छेदकान्। शिक्षन्। सृञ्जयाय- प्राप्तशत्रुजेत्रे। तुर्वशम्- क्षिप्रकारिणम्। परादात्- प्रददौ॥७॥

द्वयाँ अग्ने रथिनो विंशतिं गा वधूमतो मघवा मह्यं सम्राट्।

अभ्यावर्ती चायमानो ददाति दूणाशेयं दक्षिणा पार्थवानाम्॥ ६.०२७.०८

अभ्यावर्ती। चायमानः- वर्धमानः। सम्राट्- राजा। मघवा- इन्द्रः। वधूमतो रथिनो विंशतिम्- प्रभूतप्राणवडवायुक्तरथान्रंहणप्रतीकान्। द्वयान्- अभ्युदयनिःश्रेयससाधने। गाः- धेनूश्चिद्रश्मीन्। मह्यम्- मे। अग्ने। ददाति- यच्छति। इयम्- एतत्। पार्थिवानाम्- पार्थिवानामिन्द्रवरुणादीनाम्। दक्षिणा- दानम्। दूणाशा- नाशयितुमशक्यम्॥८॥